

Wenta, Jarosław

Sprawozdanie z konferencji "Ordines militares. Colloquia Torunensia Historica"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3-4, 267-268

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jarosław Wenta

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI
„ORDINES MILITARES.
COLLOQUIA TORUNENSIA HISTORICA”

Od 27 do 29 września 1985 r. trwała w Toruniu kolejna, trzecia już konferencja naukowa z cyklu „Ordines militares” pt. „Warsztat historyka średniowiecznych zakonów rycerskich. Problemy źródłoznawcze i metody badań”. Zorganizował ją Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Obrady odbywały się w siedzibie Towarzystwa Naukowego w Toruniu, którego zarząd udostępnił na cele konferencji piękną salę kolumnową. Tegoroczne kolokwium dotyczyło metod badań i wykorzystania materiałów źródłowych. Należy tu przypomnieć, że pierwszą z konferencji (1981) poświęcono roli zakonów rycerskich w chrystianizacji i kolonizacji obszarów nadbałtyckich, a drugą, ze współudziałem historyków sztuki, roli zakonów rycerskich w średniowiecznej kulturze¹. W programie tegorocznej konferencji przewidziano 14 referatów i komunikatów. Przedstawiono 13, nie przybył bowiem prof. Rudolf Hiestand (Düsseldorf), który miał omówić idee i właściwości zakonów rycerskich w świetle formularzy kancelarii papieskiej.

Spotkanie otworzył doc. dr hab. Hubert Nowak, a przywitał uczestników dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki doc. dr hab. Mieczysław Wojciechowski. Pierwszy dzień obrad, któremu przewodniczył prof. dr Antoni Czacharowski, zainaugurowano referatem prof. dr. Mariana Biskupa *Z zagadnień warsztatu dzisiejszego historyka Zakonu Krzyżackiego: problemy źródłoznawcze i niektóre aspekty badawcze*. Prof. Biskup poświęcił dużo uwagi materiałowi archiwalnym przechowywanym w Niemczech i Austrii oraz ich udostępnieniu badaczom przez publikację inwentarzy i innych prac archiwalnych. Prof. dr Udo Arnold (Bonn) dokonał przeglądu dziejów wczesnego okresu Zakonu, kładąc nacisk na problemy wymagające badań i dyskusji. Szczególnie zajmując się okresem najwcześniejszym, dużo mówił o pozycji Zakonu pod rządami wielkiego mistrza Hermmana v. Salza. Górną granicę chronologiczną referatu stanowił zabór Pomorza przez Zakon w 1309 r.

Tradycje Zakonu Krzyżackiego w mieszczańskej historiografii Prus Królewskich to temat wystąpienia doc. dr. Jerzego Serczyka (Toruń). W świadomości historiografów z wielkich miast wieków XVI—XVII Zakon jawił się jako zjawisko negatywne.

W dyskusji zwrócono uwagę na różnice percepcji w miastach protestanckich i katolickich, gdzie inaczej oceniano przeszłość Prus (Z. H. Nowak).

¹ Por. J. Hertel, *Sprawozdanie z pierwszej konferencji*, *Zapiski Historyczne*, t. 47, 1982. Referaty opublikowano w tomie I serii: „Ordines militares. Colloquia torunensia Historica” pt. *Die Rolle der Ritterorden in der Christianisierung und Kolonisierung des Ostesegebietes*, hrsg. v. Z. H. Nowak, Toruń 1983. Z drugiej konferencji W. Szczuczko, *Zapiski Historyczne*, t. 49, 1984. Referaty zawiera III tom wyżej wymienionej serii *Die Rolle der Ritterorden in der mittelalterlichen Kultur*, hrsg. v. Z. H. Nowak, Toruń 1985.

Po południu dominowały referaty omawiające źródła do historii kultury materialnej Zakonu. Doc. Nowak, mówiąc o księgach rachunkowych, jako istotnym źródle do dziejów życia codziennego na zamku krzyżackim, zwrócił m.in. uwagę na trudność interpretacji pojęć i terminów spotykanych w źródłach, wynikającą z niemożności zachowania przedmiotów. Postulował badania obrazy zamków i ich roli społeczno-ekonomicznej. Możliwości badawcze widział w porównywaniu z konwentami w Rzeszy i zamkami innych zakonów rycerskich. Zamkiem zakonnym, jako strukturą funkcjonalną i źródłem historycznym, zajął się w swym referacie doc. dr Marian Arszyński (Toruń). Dzień zakończył prof. dr Hartmut Bookmann (Getynga) przedstawiając możliwości badań, wynikające z interpretacji źródeł ikonograficznych (referat z przeżyciami).

Zainteresowania dyskutantów skupiły się głównie wokół szczegółów ubioru rycerza zakonnego, przedstawionego na obrazie Stefana Lochnera (poł. XVI w.). Obraz pochodzi z ołtarza w kościele Św. Katarzyny w Kolonii, a obecnie znajduje się w krajowym muzeum Heskim w Darmstadt.

W drugim dniu obrad wygłoszono 6 referatów i 2 komunikaty. Przedpołudniowym obradom przewodniczył prof. dr Stanisław Trawkowski (Warszawa), a popołudniowym prof. dr Hans-Dietrich Kahl (Giesen). *Źródła zachodnioeuropejskie do dziejów wypraw pruskich w XIV w.* — to tytuł referatu prof. dr. Wenera Paraviciniego (Kolonii), którym rozpoczęto obrady. Autor podał analizom zawartość herbarzy *Bellenville oraz Gelre*, wiążąc je — co jest szczególnie interesujące dla polskich badaczy — z wyprawami do Prus. Dr Antjekathrin Grassmann (Lubeka) mówiła o kontaktach lubecko-zakonnym i wynikających stąd możliwościach badawczych wcześniejszego okresu w dziejach Zakonu. Źródłami do dziejów kultury materialnej zajął się — prócz wymienionych poprzednio — także dr Bernhart Jähni (Berlin Zachodni). Największe zainteresowanie wzbudziło w tym dniu wystąpienie prof. dr Andrzeja Nadolskiego (Łódź). Mówił on o wynikach badań nad uzbrojeniem Zakonu i jego sąsiadów. Nieoczekiwanie słaby okazał się wpływ techniki wojennej Krzyżaków na uzbrojenie przeciwników, a niespodziewanie duży udział wyposażenia staropruskiego w uzbrojeniu rycerzy Zakonu.

Na sesji popołudniowej prof. dr Tore Nyberg (Odense) mówił o źródłach do dziejów skandynawskich joanitów, a prof. dr Christopher Lückcrath zajął się problemem itinerariów wielkich mistrzów. Komunikat dr. Colina Richmonda (Keele) o prowadzonych w Wielkiej Brytanii badaniach nad hiszpańskimi zakonami rycerskimi dopełnił dnia. Uczestnicy konferencji wysłuchali także komunikatu o powołaniu w Wiedniu Międzynarodowej Historycznej Komisji do Badań Dziejów Zakonu Krzyżackiego z udziałem historyków austriackich, polskich, włoskich i zachodnioniemieckich.

Podsumował obrady prof. Kahl, a zamknął je doc. Nowak, proponując za razem tematykę następnej, czwartej już konferencji.

Materiały z obecnej będą, tak jak poprzednio, wydane w ramach serii „Ordines militares. Colloquia Torunensia Historica”. W niedzielę, 29 września, uczestnicy zwiedzili zamek w Malborku oraz kościół i klasztor pocysterski w Pelplinie.